

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De dilectione proximi quoad non concurrendum cum ejus spirituali ruina,
§. 4. num. 1.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

fectus tristitia illa , peccaminosa quidem , si sit alicujus mali cauſa , ut esse ſolet facile , non tamen peccaminosa , ſi in ea dumtaxat ſifteremus .

In Doct. citati Inf. H

41. Quod ſi conſtanter velit quiſ contendere , invidiam conſiſtere in prädicta formalis tristitia , ita id admittimus , ut culpabilis invidia non fit quælibet dicta tristitia , ſed quæ eſt excedens , anxiatibus plena , uno verbo , inordinata ; ſicuti non quamlibet iram , vel gulam , ſed vero excedentem & inordinatam culpabilem eſſe , doceñius omnes . Verum vides , tunc non fit iſi in ipſa ſubtantia tristitia ; fit enim transitus ad dictas accidentarias deordinationes .

42. Ex his collige , à me libenter excepti ſententiam Lorca , o qui peccatum invidiae ex ſe & ex genere ſuo non eſſe mortale , ſed veniale , docet (fateor tanten , ad infidias graves , & dama fine , ut ipſe peccet , te peccare , quiſ am contra proximum eligenda facile bigit .) Ratio noſtra eſt , quia bono fine illud permiſſere tibi lieeat tota ejus malitia , vel confiſſit in eo , quod quiſ apprehensiones illas puſil- lanimes admittit , vel in deordinatio-

O Lorca t. 2. quaff. 36. in addit. ad 3. art.

§. IV.

De dilectione proximi , quoad non conſurrendum cum ejus ſpirituali ruina .

1. D E scandalō aa alibi egimus universim ; nunc de eodent nonnulla ſpeciatim ; diſſerendum enīt eſt de obligatione , quam quiſque ex virtute charitatis habet , ne fit proximo cauſa peccati & conſequenter damnationis aeternae . Obligatio autem hęc triplex eſt : Pri- ma , ne peceatum proximi quiſ per- mittat , ſi impedire potest : Secunda , ne ad illud inviter , conſiliumve det : Tertia , ne cum ipſo peccante coope- retur .

Permissio peccati .

2. Si permittis in alio peccatum , eo tanten , ad infidias graves , & dama fine , ut ipſe peccet , te peccare , quiſ am contra proximum eligenda facile bigit ? Sed difficultas eſt , an aliquo tranſire poſſe .) Ratio noſtra eſt , quia bono fine illud permiſſere tibi lieeat tibi , in qua m̄ , potenti id peccatum im- pedire ? Distinctione opus habemus . Nam ſi permittas cum ſpe certa , vel ne modo dicta : at ſive ea admissio , ſive valde probabili , ut proximus in pec- hāc inordinatio , dummodo fit modo cato deprehensus relipſcat , v. g. ut fi- ſupra explicato inefficax , nec tranſeat h̄is deprehensus à patre in furto , non ad gravius quid , non videtur eſſe no- amplius furetur , vel ut quiſ ſe indem- tabiliter contra benum proximi , vel nem ſervet , v. g. ut maritus uxore ſui ipſius , ergo non videtur morta- in adulterio , adhibitis testibus , com- prehendat , quibus deinde testifican- bus , diuortium intentare poſſit , ſine poſſit ; ſemper tamen ſupponendo , alium

D

L I B E R Quintus.

26

alium modum non adesse , quo illi
boni fines haberi queant . Ratio doctri-
næ datae est , quia illa spes certa , & haec nu-
necessitas se indemnem servandi , dant nem offerre ad illud ? licet v. g. patri
sufficientem caussam ad eam permis-
sionem .

a Sanch. de matr. l. 10. p. 12. n. 52.
Bonac. d. 2. de pecc. q. 4. p. 2. §. un. nu.
28. citans Navarr. & Turrian.

4. Inquires : quando ob bonum si-
nem permettere licet peccatum , modo
licetne etiam positivè occasio-
nem permittere clavem in arca , ubi sunt pe-
cuniae , quo filius furans deprehenda-
tur ad correctionem ? Secundò , licet
ne marito dicere uxori , quod , per a-
quivocationem conveniat cum ama-
sio , ut is veniat tali hora (non posse li-
cante pœnam sumas , v. g. si custos citè dicere , ut veniat ad peccandum ,
gabellæ , vel horti se abscondat , quo quia sic clara esset acceptatio peccati ,
mercis asportator , vel viator civita-
tem , vel hortum ingrediatur „ & sic & emendari ? Tertiò , licetne Domi-
pœnam solvat , peccas ; quia pœna illa , no , convenire cum servo , ut afferat
cum nondum sit contracta , non potest res ipsius domini ad eum furem , qui
à te intendi , nisi intendatur & pecca-
tum , ad quod illa non consequitur ; & quo fur comprehendatur cum re fur-
pœna alio modo à te haberi non po-
tentia , & sic non amplius eundem ser-
test , nisi habeatur peccatum . Te ra-
vum ad furtum sollicitet ? qui est ca-
men tunc ad restitutionem obligare b sus , quem videtur permittere , l. si
non audeo , quia , esto , peccaveris con-
tra charitatem , contra justitiam non
peceasti , siquidem tuum officium non
est , consulere bonis delinquentium ,
eosque à pœnis præcavere .

b Bartol. de S. Fausto in Specul. d. 12.
num. 130.

Dixi autem te peccare , si permittas ,
ut solum à peccante pœnam sumas ;
nam si tu custos non intendas pecca-
tum , nec damnum , nec pœnam pro-
ximi , sed te abscondas , ut melius res-
taue curæ consignatz custodiantur , ra-
tiusque delinquentes peccent , dum ti-
ment , ne forte à latirantibus deprehen-
dantur , te renim peccati non c facio ,
quia tunc , ad summum , non nisi præ-
bes materiam minoris mali , ut ma-
jus , vel certè frequentius evictetur .

c Idem ibi . q. 231. citans Navarr. &
Rebell.

4. Inquires : quando ob bonum si-
nem permettere licet peccatum , modo
licetne etiam positivè occasio-
nem permittere clavem in arca , ubi sunt pe-
cuniae , quo filius furans deprehenda-
tur ad correctionem ? Secundò , licet
ne marito dicere uxori , quod , per a-
quivocationem conveniat cum ama-
sio , ut is veniat tali hora (non posse li-

cante pœnam sumas , v. g. si custos citè dicere , ut veniat ad peccandum ,
gabellæ , vel horti se abscondat , quo quia sic clara esset acceptatio peccati ,
mercis asportator , vel viator civita-
tem , vel hortum ingrediatur „ & sic & emendari ? Tertiò , licetne Domi-
pœnam solvat , peccas ; quia pœna illa , no , convenire cum servo , ut afferat
cum nondum sit contracta , non potest res ipsius domini ad eum furem , qui
à te intendi , nisi intendatur & pecca-
tum , ad quod illa non consequitur ; & quo fur comprehendatur cum re fur-
pœna alio modo à te haberi non po-
tentia , & sic non amplius eundem ser-
test , nisi habeatur peccatum . Te ra-
vum ad furtum sollicitet ? qui est ca-
men tunc ad restitutionem obligare b sus , quem videtur permittere , l. si
non audeo , quia , esto , peccaveris con-
tra charitatem , contra justitiam non
peceasti , siquidem tuum officium non
est , consulere bonis delinquentium ,
eosque à pœnis præcavere .

5. Respondeo : Negant hæc & simili-
lia licita esse , Sanch. b & Bon. c quia
oblatio illa est tacita , imo expressa pec-
cati volunti , seu acceptatio . Nec in

tertio casu fayet lex , quia illa locum ,
propter aliquam præsumptionem , so-
lum habet in foro externo ; concedit ,
licet rato (hoc est , ut ego interpretor ,
caussa non levi existente) Petrus Na-
varra , d inclinatque parum c Ca-
stropalaus , docentes , eam legem pro-
diffe , etiam in foro interno . Ratio con-
cessionis potissima esse debet , quia
caussa illa non levis excusat à coope-
ratione cum alterius peccato , eo mo-
do , quo de hac cooperatione docebi-
mus mox universim ; & ex altera par-
te illa clavis oblato , dictum illud ze-
quiyo-

quidetur, illa adductio rei, non sunt latum ad majus, hoc est, intentum ad actiones ex se peccaminosa, sed indiferentes, nec illo modo expressa, vel tacita peccati acceptationes, ut rem accurate considerant patebit. Prior sententia est absolute probabilis; posterior aliquo modo probabilis videtur (ait Castrop.) sed eam Doctorum iudicio submitto. Submitto igitur & ego.

b Sanch. l. c. nu. 53. c Bonac. l. c. nu. 28. & 34. d Petr. Navarr. apud Castrop. mox citandum, e Castrop. t. tr. 6. d. 6. p. 5. n. 6.

Invitatio ad peccatum.

6. Invitare ad peccatum, consilium ve dare, culpam esse, nullus dubitat; sed quæstio gravis est, an interdum possit licet quis invitare ad peccatum minus, v. g. ad furtum, vel fornicationem, cum, qui omnino decrevit majus committere, v. g. homicidium, vel adulterium, quæsido alia via non appetet, qua omnino à peccato averti possit? quod in hac tractatione semper est supponendum.

7. Aliqui f negant, quia illud minus peccatum est (comparativum enim supponit positivum) ergo esset invitatio ad peccatum, quod nunquam licet; præterea, eligere minus peccatum, prætermittendo majus, culpa est, quamvis minor, ergo & illud confondere, seu ad illud invitare.

f Val. 12. d. 5. qu. 21. p. 4. Sæ ver. Peccatum n. 8. Cajet. 2. 2. q. 9. 78. art. 4. notab. 3. ad fin.

8. Aliqui concedunt, g quia illud minus peccatum, quamvis in se sit, & supponatur peccatum, tamen re-

latum ad majus, hoc est, intentum ad eum finem, ne majus committatur, concipit quandam æstimabilem botitatem, quæ est parentia majoris mali. Ad hanc igitur eligendam, si proximum in illis circumstantijs invites, ad bonum invitabis. Quare licet ratione peccantis, malum absolute illud sit, quia per ipsum stat, ne malum illud, etiam minus abiciatur; non tam ratione consulentis, seu invitantis, qui prudenter agit, avertendo proximum ab illo majori malo; avercio enim illa, seu deviatio à malo bona est.

g Sanch. l. 7. de matr. d. 18. uu. 15. multos citans, quibus adde Bonacim. d. 1. de Refut. q. 2. q. 7. n. 8. Basili. de Leon. l. 2. de matrim. c. 18. §. 5. n. 26. Vasq. in opusc. de scandalo d. 1. aliosq.

9. Aliqui distinguunt, h Si proximus est determinatus ad peccandum duplice illo peccato, v. g. decrevit furtum facere, & homicidium patrare; tunc licet ad, minus, v. g. ad furtum hortari, quia tunc non tu alicis ad hoc minus; jam enim ipse etiam hoc minus facere decreverat, sed avertis à majore: At si solum erat determinatus, majus peccatum committere, non potes ad minus alicere, quia aliceres ad culpam, quam ipse admittere non intendebat, quod propter rationes primæ sententiae, non licet.

b Castrop. t. 1. tr. 6. d. 6. de Charit. p. 6. anu. 8.

10. Hæ tres sententiae sunt satis probables, ob rationes probabiles, & doctos Authores, quibus irrituntur: In eo autem conveniens onines, licet posse afferri rationes de minori mali. Explico: furari quis vult; adulterare quis

quis appetit, occidere inimicum tentat. Possimus rationes ac motiva afferre, quæ probent, usuram, fornicationem, verberationem esse minorata mala, quām prædicta: nam sic non allicimus proximum ad malum, ne ad minus quidem, sed solum dicimus, illa minora mala esse, quod verum est; ceterum ipse deinde eligit minus malum, non vero nos ad electionem incitamus.

11. Dices: Ex secunda sententia sequeretur, posse te licet persuadere volenti furari à paupere, ut furetur à dñe, volenti furari à Petro centum, ut furetur à Paulo quinquaginta, volenti furari absolute, ut potius furetur à divite, quām paupere, & similia, quæ sunt dura, & contra justitiam: Si quidem tunc fieret damnum tertio, in illo minori furto. Confirmatur, quia etiam sequeretur, posse te licet persuadere volenti furari ab uno, ut furetur ab alio, quamvis æquali; quod etiam contra justitiam est.

Respondeo, esse contra justitiam, videtur aliquibus, i. unde idem te obligant ad restitutionem. Sed ego sequor doctissimum Vasq., l qui has sequelas concedit: quare liberat sic consulente à peccato, & à restitutione. Ratio est (inquit Vasquez) quia hoc genus consilij eo tendit formaliter, ne committatur majus peccatum. Ex quo sit, ut is, à quo latro furatur id, quod minus est, non sit rationabiliter invitus de eo, qui consilium præbuit, siquidem in causa fuit, ne majus peccatum committeretur. Non est igitur ratio ea, quam putat, & solvit San-

chez, quasi dicamus, tertio non inferri damnum à consulente (concedimus enim) sed dicimus, ipsum tertium non debere esse invitum contra hunc consulentem, utpotè suo consilio peccatum majus avertentem; esto, sit merito invitum contra latronem, cui tota malitia imputanda est.

i Sot. apud Vasq. mox citandum. 1
Vasq. opusc. de scand. art. 1. n. 14.

12. Ad confirmationem neganda prorsus est sequela, quia in malo æquali non appareat illa bonitas deviationis à majori malo, unde nec in materia justitiae, nec in alia consuli illud ullo modo potest. Quando quis decrevit patrare malum aliquod à quale, sic, volo occidere Petrum vel Franciscum, violare Antoniam, vel Catharinam, an possis consulere unum potius, quam aliud, dicam mox num. 64.

13. Vrges; at ex eadem sententia secunda sequeretur, posse te licet, volenti occidere patrem, persuadere, ut occidat non patrem, sed v. g. servum; volenti occidere Sacerdotem, ut occidat non Sacerdotem, volenti occidere Petrum, ut amputet brachium Paulo; multo magis, volenti occidere quempiam, ut eundem tantum vulneret, & similia. Respondeo, has sequelas esse absurdas docet Sanch, m alique, propter eandem rationem modo insinuatam, quia inferretur directe malum tertio injuste, etiam supponendo, aliam non affulgere viam, qua possit peccator ille averti à decreto malo. At Vasquez n expressè concedit, licet posse illud de abscissione membra, quæ est circa

est circa eandem personam, quæ in- cùlpam; at auxilium, seu cooperatio tendebatur occidi. Verum de alia per- sona, & de prædicta occasione servi, vel non Sacerdotis, & similibus vita- nōcumentis, loco aliorum, qui offendit intēdebantur, non loquitur. sed ejus ratio idem videtur probare; sem- per enim is, dum tendit formaliter ad amolēndam Dei offenditam, licet agiti, sine ulla obligatione restitutionis, & sine poena irregularitatis ex delicto, vel excommunicationis, si forte percussus possit Clericus; qui enim culpam non committit, peccata dignus nulla est. Ve- rum, quemadmodum Vasquez fo- lium respectu ejusdem personæ id re- solvit, ita resolutum & ego volo: re- spectu enim diversarum, nimis du- rum est, idem sine meorum lectorum approbatione velle concedere.

*m. Sanc. de matr. l. 7. d. 11. nn. 24.
n. Vafq. l. c. n. 13.*

14. Atque hæc de mero consilio, invitatione, persuasione: At si latro ita dicat: *Nisi tu me adjuves ad furandum minus à Petro, ergo furabor majus ab eodem Petro,* poterisne illum adjuva- re, si alia via non est furem avertendi à majore summa? Respondeo, o posse, quia dominus in re sua, & de qua potest disponere, censetur id velle, cum tuo hoc auxilio rem utilem pro illo geras. Quod si latro pari modo po- seat auxilium ad furandum minus ab hoc; secus, dicat se furaturum ab alio tertio majus, vel poscat auxilium ad vulnerandum Petrum; secus, eccl- iet Paulum; esto, posse modo supra dicto id consilere, non autem pote- aduare. Ratio est, quia consilium imper se tendit ad evitandam majorem

per se tendit ad ipsum peccatum, quod licet minus, peccatum tamen est, quod que sicuti committere tibi non conce- ditur soli, ita neque cum socio.

*o Vafq. ibi. lege item Dian. p. 5. tr.
7. ref. 19. fine. p. Vafq. ibi. n. 14.*

Cooperatio cum peccante.

15. Non est quæstione dignum, an possis cooperari in actione ipsa pecca- minosa proximi, v. g. in accipiendo aliena, in vito domino, in occidendo, in percutiendo innocentem; manife- stè enim tunc, ut num. præcedenti dictum est, complex esses peccati; sed quæstio, & quidem varia, ac frequen- tissimæ praxis est, an liceat cooperari cum actione proximi ex se indifferen- te, ex qua ipse sumit occasionem pec- candi: an v. g. liceat, scalas fenestræ ad- movere, quæ actio est ex se non mala, si scias, aliquem velle illa commodi- tate uti ad furandum, licet furtum tu nequaquam intendas.

16. Sit regula universalis: Ex cauſa rationabili, justa nimis, & propor- tionata, non committit peccatum, nec consequenter onus restitutionis con- trahit is, qui scienter participat, seu scienter cooperatur cum aliquo in a- ctione, quæ non est intrinsecè mala, sed in se considerata indifferens est, si ipse illam actionem ordinet ad finem bo- num, idest, vel ad suam necessitatem avertendam, vel ad suam utilitatem consequendam, quamvis alias ea ab- ditatur ad peccandum.

Hanc regulam quamvis plures im- pugnat, sequuntur tamen doctissi- mi plu-

mi plures; cuius ea ratio brevis est, quia quando te urget caussa rationabilis, ut facias illud opus, moraliter censuris, non posse aliud facere; illa enim urgens necessitas aufert à te potentiam moralem, ergo tunc non tenetis, ab eo opere te cohibere. Probatur consequentia, quia abstinere ab eo operi, quod ex se malum non est, ideo deberes, ut impediessi, seu, ut non permitteres peccatum proximi: at impedire tunc non debes, ergo &c. Probo hanc minorem: tunc non potes; tollit enim à te, ut dictum est, potentiam moralem urgens illa caussa, ergo non debes; siquidem ad impossibile nemo potest. Non enim semper eadem cautetur: quare tunc non iudicaberis ea excusabit, sed maximè perpendi velle peccatum proximi, sed propter debet primo, remotè, an proxime necessitatem tuam solum censeberis opus indifferens sit coniunctum cum negativè permittere: Vbi vides, totam rationem hujus doctrinæ fundari in duobus; primò, in natura operis, seu actionis, quæ ex se sit non mala; secundò in caussa rationabili excusante, quæ sit justa, & proportionata cum opere faciendo, hoc est, quæ ejus sit rationis, ut respectu operis, quo male utitur criminosus, censeatur pro te moraliter urgens, & necessaria. Si alterum ex his absit, cooperantem peccare, non est dubium. Solum dubitare quis posset, quo peccati genere? & responderet Sanchez, r. eo genere peccati, quod committit ea actione abutens. Quod si dicas esse solum contra charitatem, cum De Lugo, s. legantur, quæ dixi suo loco de scandalo; inde enim, an id possit dici, colligit studio-fus Lector.

lid. 1. q. 10. p. 5. A7or. t. 1. l. 8. c. 22.
q. 6. C7c. 24. qu. 14. Less. l. 2. c. 9. qu. 122. C7c. 23. n. 50. C7l. 4. c. 2. n. 24.
Rebell. q. 14. à n. 49. Shar. t. 3. in 3. p. p. d. 18. sec. 1. Sanch. l. 1. in Dec. c. 7.
Castrop. t. 1. tr. 6. d. 6. de charit. a p. 7. Diana p. 5. tr. 7. per totum, citans Pontium, duos Hurtad. aliosq. r. Sanc.
l. c. n. 10. s. De Lugo de paenit. d. 10.
sec. 4. 9. 2. t. In opusc. de Confess. l. 2.
c. 1. §. 17. n. 101.

17. Verum enim vero unde exploratum habeam, caussam esse sufficienter excusantem? Arbitrio prudentis potius, quam certa regula id definiri potest. Non enim semper eadem cautetur: quare tunc non iudicaberis ea excusabit, sed maximè perpendi velle peccatum proximi, sed propter debet primo, remotè, an proxime necessitatem tuam solum censeberis opus indifferens sit coniunctum cum peccato abutentis; nam si remotè, minor caussa te excusat; si proximè, maior & urgentior caussa opus erit ad excusandum; secundò, an sit in materia justitiae, ubi intercedit damnum tertij majorque urget obligatio, ne cum ejus damnificatione coopereris, an in alijs materijs, in quibus minor solet urge-re obligatio: major enim in materia justitiae caussa excusationis esse debet, minor in alijs. Tertiò, conducet item, advertere, an si tu eam cooperacioni proximo neges, cessatus is sit à peccato; si enim cessatus esset, major caussa requiritur, quam si nequaquam. Vides, quam implexa, quam confusa sit allata regula? Illi ergo acquiescere non possumus, nisi ad easus particulares, praxis gratia, descendamus, nam sic aliquanto clarior evadet

Mol. tr. 2. d. 115, 240, 540. Va-
lentius sublevabitur.

Cooper

*Cooperatio famuli cum domino, &
similium.*

18. Ipsa communis famulatus [& obsequij ratio est nō proportionata causa, cur excusat famulus, filius, uno verbo, subditus, sequentia opera ex se indifferentia faciens: Primo, si jussu heri usurarij pecuniam numeret, deferat, recipiat, referat mere in libros: sed de his fusè mox à num. 42. Secundo, si ejusdem jussu, quem scit ire ad adulterandum, sternat equum; ipsum merè comitetur, mercque exspectet ante fores (merè, inquam, hoc est, non ut custodiat, animosiorēque ad peccādūm reddat) sternat lectum, cibos condit, ministretque concubinæ, eandemque merè associet, ducendo ad locum, ubi dominus peccatorus est, januamque aperiat eidem ingressuræ: Tertio, si ornet suam heram meretricem, si deferat scripta, & internuncia solius urbanitatis plena, si deferat munuscula & esculenta, præstetque alia officia, quæ aliis famulis & quæ præstaret.

u. Sanc. l. c. n. 12.

Dixi (solius urbanitatis) nam si contineant turpia & amatoria, vel directe ad peccatum provocantia, ut item si contineant claram provocationem ad duelum, nulla erit excusatio: nam hæc sunt intrinsecè mala, ex Sanchez, x quamvis Castropalaus & hæc lice, ex aliqua urgentissima causa, dubitative doceat. Quod si famulus ignoret, quid in eo scripto lateat, siquidem est certus de turpitudine amoris domini, vel personæ, inter quas inter-

currunt illa scripta, sunt valde suspecta, nunquam licere deferre, sentit ibidem Sanchez, quia debet servus ex communiter contingentibus præsumere, ea esse amatoria & mala; benignius tamen etiam in hoc loquitur Castropalaus b cum Rebello; eam enī delationem ex aliqua urgentissima causa, puta, mortis, vel similis gravis mali avertendi, uterque concedit.

*x Sanch. n. 26. a Castrop. t. 1. tr. 6.
d. 6. p. 11. nu. 7. b Castrop. ibid. citans
Rebell.*

18. Præterea subditus non ex sola famulatus ratione, sed metu notabilis detrimenti (quale esset, si quis timeret, ne dominum hunc deferens, cogatur alium cum sua molestia & damno querere, ne à domino male tractetur, ne toruis oculis aspiciatur, ne à domo cum suo detimento expellatur) subditus, inquam, excusabitur, si referat adulteræ, vel iniurico, ut tali hora ad domum heri, vel ad conditum locum accedat, sed ne dicat, ut accedat ad peccandum, vel ad pugnandum in duello (hæc enim sunt intrinsecè mala) si jussu heri insequatur puellam, visurus, vel requisitus, ubi ea habitet, & nihil aliud; si jussu ejusdem non aperiat modo januam, sed doceat, ubi herus sit; si dominum adjuvet ad ascendendum per fenestram, quod ingrediatur in locum, ubi peccaturus sit. Hæc enim & similia cum sint aliquanto propinquiora peccato abutentis, indigent causa aliquanto graviore, quam sit ratio famulatus; & ea, quæ dicta est, sufficiens satis superque censemur. Si famulus ad duelum associet dominum, vel

eundem

LIBER Quintus.

32

eundem fornicantem custodiat ante
fores, ut in utroque peccato animosior
sit, clare peccabit, & ut modo innui-
mus; quia finis est pravus: at si mate-
rialiter associet, custodiatur, idest, ut
dominum suum non dereliquerat, li-
cet videat, eum uti hac associatione, ut
animosior fiat ad peccandum, excusa-
ri quidem potest, sed non sufficit ra-
tio sola famulatus, nec notabile illud
nocumentum, quod diximus initio
hujus numeri, sed maximum debet
esse, quia custodia illa animosorem
dominum reddens, valde propinquum
est peccato; multo magis id dico de as-
sociatione eadem materiali ad duel-
lum, deque omni cooperatione, qua
quis utatur ad occidendum, quia ma-
jorem caussam requiri, supra diximus,
quando culpa abutentis est contra ju-
stitiam.

c Sanc. l. c. nu. 37.

20. Quæsitum semel fuit, an si ami-
cus meus velit, ut ego feram munu-
scula & similia, turpis scilicet amoris
incitamenta, quæ ipse mittit ad suam
concubinam, possim ego sine peccato
deferre? Responsio fuit absolute ne-
gativa; quia ex una parte hæc actio,
licet alias indifferens, est conjuncta
cum peccato amici, ejusque concubina;
& ex alia parte non adest caussa
excusans, ducta ex famulatu, vel ex
alio detrimento, ut supponimus; nec
enim, si adest quidam modicus rubor,
videtur esse regulariter tanti momenti,
ut satis excusat. Fateor tamen, si tibi
magni sit ejusmodi amicitia, ac verè
nimere, eam amittere, excusari te pos-
se, quia tunc notabilis nocumenti ju-

stus metus accedit. Simile quid erit
si à te amicus perit, ut cubiculum ei
accommodes, in quo scis, eum forni-
caturum, nisi enim notabilis necessi-
tas te excuset, peccabis, & si illi mo-
rem geras; & notabiliorem quidem
posco, si in tuo cubiculo securius &
confidentius sit amicus peccaturus, ob-
rationem modo dictam in associati-
one; atque eodem modo philosophare
in cæteris similibus, ubi ratio famula-
tus & obsequij non invenitur.

c Sanc. l. c. nu. 37.

11. Occasione famuli illud de do-
minis adverto, nam si dominus non
eiciat servum, habentem extra do-
mum domini concubinam, seu uni-
versum servum malum, vel si non
subtrahat aliquid ex necessarijs, quan-
do probabiliter creditur servus ex tali
ejectione, vel subtractione ad sanam
mentem redditurus, peccatum mor-
taliter: Quod si verisimile esset, domo
expulsum deteriore futurum, (ut
certe facile præsumi posset) liceret,
domi retinere, dummodo non sit fa-
miliæ perniciosus. d Ratio est, quia
in priore casu videtur peccato servi fa-
vere, non item in posteriore. Addit
Trullench, e citans Azorium f aliam
excusationem, si nimis ex expul-
sione notabile damnum domino fe-
quatur, eo quod sit famulatu debito
& necessario caritatus, vel pretium
servi, vel ipsum servum amissurus.

d lege Silv. verbo, Dominum §.7. Na-
varr. in summa c. 14. nu. 22. e Trul-
lenc. l. 4. in Dec. c. 1. d. 6. n. 2. f A-
zor. p. 2. lib. 2. c. 39. vide Navar. c. 14.
nu. 21. cit.

xx. Quod

22. Quod dictum est de domino, intellige multo magis dicta esse de parente, respectu filij. Quare sicut aliquando excuso parentes, fratresque maiores, quando actu filios, fratresque non expellunt, quia deteriores extra dominum verisimiliter evadent, & quia dedecus est familiae, extra majorum curam in alterius dominibus illos agere; ita eosdem graviter accusare debeo, si continua remedia, quæ moriter possunt, ad curandos eos, qui sub ipsorum cura sunt, nequaquam adhident.

Foveret etiam peccatum dominus (multo magis pater, respectu filij) si servum, ejusque amasiam domi retineret: nam sic dominus receptaret peccantes. Inquires: Poteritne hic heretus exculari nunc ex eo capite, qui alios servos, vel servas invenire facile non potest, qui perinde ac illi naviter famulentur? Respondeo, non possum excusare; nam in hoc casu non solum est servus malus, ut numero præcedente, sed est securius peccans, & commodius. Idem dico, quoad filium volentem domi parentum retinere amasiam. Quid de scandalo? Quid de periculo contagij totius familiae? A page. ejusmodi luenit.

Cooperatio cum amasia, ubi plura de puella honesta.

23. Licet g. euilibet, Iudicis concubinae minera tradere, atque ab eadem petere, ut intercedat pro ipso apud Iudicem, quando ejus intercessio sperat, ut justam sententiam de re aliquis momenti Iudex pro ipso fer-

rat, nec alia via se offert, quia possit e-justmodi sententiam obtinere. Ratio est, quia id potest puella obtinere, sine exercitio, vel incremento turpis amoris; quare actio est ex se indifferens, & ex alia parte expectatio sententiae dat sufficientem caussam.

g. *Castrop. loc. c. p. 15. Hurtadus apud Dianam p. 5. tr. 8. ref. 34. contra Sane. ab iisdem cit.*

24. Quid de puella adeunte judicem pro sua causa, vel de eadem vocante Medicum pro sua curatione, vel de homine indigente assistentia formanæ pro sua infirmitate, peccabuntne hi hac facientes, quando sine gravi incommodo ea omittere non possunt, & nihilominus sciunt, Iudicem, Medicum, & feminant his occasionibus turpiter labi? Respondeo: Præscindendo ab alio inconvenienti, puto, posse, h. necessitate nimisrum gravi & proportionata eos excusante: id quod patet ex dictis.

h. *Hurtad. de Mendoz a 2. 2. d. 173. sec. 12. §. 148. Dian. p. 5. tr. 7. ref. 20.*

25. Si puella (ut id semel hac occasione dicam) advertat, se ab alio libidinosè tangi, quando factus sunt impudici seu libidinosi (qui sint hi, dicunt pluribus inferius i.) non potest licite permittere, se tangi: nam concurreter ad actum intrinsecè & mortaliiter malum. Si vero sint pudici ex se, & honesti, quale esse solet castum osculum ex more patriæ, vel tactus manus in castis choreis &c. distinguendum est. Si enim fiant in publico, licet eos permittit puella, quia, in reper se non mala, adeat excusatio sufficiens, ne scilicet in suspicionem mali-

tix, apud spectantes veniat repulsus bonæ alias famæ. At si hæc suspicio vitari posset, vel illi tactus, quamvis ex se pudici, fierent secreto, debet puella omnino repellere, si certo moraliter tangentis osculantisve malitiâ adverterat; nam tenetur ad non concurrendum cum alieno peccato, ubi uon adest excusatio permittendi: Certo, inquam, advertit: nam si solum sub dubio, ex alio capite non l obligatur repellere, quia nimurum nemo præsumendus est malus. Sed certè eo ipso, quod secreto hi tactus sunt, suspecti sunt, & repellendi licet (ut id etiam obiter tangam) posse à puella repellere. Medicum, & sic negligere curationem sui morbi, ne tangatur in partibus in honestis, concedunt Doctores, m quia nemo tenetur admittere curationem, à qua non minus abhorret, quā ab ipso morbo.

e Infr lib. 7. §. 6. 1 Filiuc. tr. 30. n. 197. m Bonac. de matrim. q. 4. p. 10. n. 9. Ioan. Sanc. d. 3. n. 7.

26. Illam etiam causam sufficien-
tem existimo, ut sine peccato possit
puella habere mm amatoreru, & si-
nere se ab illo videri, idemque paren-
tes posse concedere, quando id sit ad
finem nubendi. Cautè tamen id fiat,
nec in se permitat delectationes car-
nales de præsenti, quod facillimum &
frequentissimum solere esse, prudenter
notabat Nicolaus Baldelli meus in The-
ologicis amantissimus Præceptor.

*mm Vide omnius de hac re infr. lib.
7. c. 5. §. 3. à n. 49.*

Munera amasij an acceptare liceat

puellæ, dicam infra, n ut etiam; as-
se ornare?

n Infr ali. 7. loco cit.

27. Quid, si puella præsciendendo à prædicto fine nubendi, sciat, labi in peccatum adolescentem, quando eam conspicit, potestne primò, permettere se ab illo videri? secundò se illi conspiciendam tradere? Vtrique petitio-
ni sic respondet Sanch. p ad primaria communiter Doctores docent, eam peccare mortaliter, quando nulla ne-
cessitate ducitur, sed ut suæ libertati satisfaciat, huc atque illuc discurrendo: secus, ut invias vicinos, ne inurbana videatur, ut eat ad Ecclesiam &c. Alij tamen docent, non peccare morta-
liter: primo, quia ea occasio potius est ex propria amantis malitia, quā à muliere data, quæ libertate suā uti-
tur. secundò, ne mille scrupulis sub-
jaceat, dum vult expendere, quando est necessitas domo exēundi &c. ter-
tiò, quia ex hac causa mulieres se superflue ornantes semper peccarent,
quia sciunt, se à pluribus turpiter fore amandas. Hæc igitur sententia q ve-
rior est. Ad secundam sic habet. Si da-
ta opera (multo magis, si se ornaram offerat conspiciendam) absque ulla ne-
cessitate se ejus conspectui offerret, sed quadam vanitate ducta, nec turpis a-
moris alterius ignara, & si illum non intenderet, nescio eam à culpa morta-
li liberare, quia aliud est, sua se quo cumque eundi libertate priva-
re, quod commodè, & absque anxietate atque absque aditu ad scrupu-
los, præstare nequit: Aliud autem,
data opera se ejus aspectui offerre;
quod

Quod facillimo negotio vitare potest; per quam difficile est¹⁾) donec alia vendi ratio diligenter conquirenti non aperitur.

¹⁾ Sanc. Pontius, Castropol. contra Averium, & Bonac. apud Dian. p. 5 tr. 8. resol. 5. u. Petr. Hurtad. apud eodem l. c. ref. 6.

29. Licet tamen famulo, sed non nisi addito timore notabilis damni, explicati nu. 19. emere pro domino depietam jam imaginem concubinæ, sicut etiam modis dictis ibidem, & nu. 18. ornare heram meretricem, comitari &c. quæ tamen simplici amico non concedimus, ut colligitur ex num. 20.

Ratio, quod servus emere dictam imaginem faciliter possit, quam pictor pingere, est, quia minor cooperatio est in sola emptione; ipse enim dominus facile emere per se posset, at non potest per se pingere.

30. Qui ex officio lecticas humeris portant, vel rhedas agunt, possuntne licet, pretio conducti, puellam scienter ad lascivum adolescentem adducere? Ajo, non posse, quia id, nec excusat ratio famulatus; hi enim famuli seu subditi non sunt; nec amissio lucri, quia hoc est satis exiguum, juxta modo dicta de pingentibus amasiam. Habeo tamen unum apud Navarrum, ex quo aliquid benignius colligi probabiliter potest. Ex his (inquit) videatur colligi ratio defendendi multos à peccato, saltem mortifero, modo, ut in casu præponitur, non placeat eis peccatum, & faciant obsequia prædicta ob aliquem bonum finem, puta eo, quod exhibeant illa, officij sui caussa, vel ob justam mercedem; licet enim hæc officia, & obsequia

sint valde coniuncta peccato, non tamen sunt secundum se, & si apte natura peccata, & ideo sejungi possunt à peccato per finem diversam & sejun-
ctum. Hæc ille. Nota illud (officij, vel ob justam marcedem.) Hanc sententiam sequitur etiam Merolla a & Diana, b excusantes eos, qui ex officio puellam incurra ad amasum du-
cunt.

x Navarr. l. 5. consil. in secunda edit.
conf. 5. de pœnit. circa finem, a Merolla
t. 1. d. 2. c. 4. dub. 10. coroll. 3. n. 280.
b Dian. p. 3. t. 6. ref. 21.

31. Disparitas autem erit inter hos,
& inter pingentes turpia; nam si ij ve-
ctores, seu bajuli adeo sint religiosi, ut
nolint, se suraque operas locare in e-
iusmodi vocationibus, facile in suo
luero notabiliter laderentur, quod non
est communiter in illis turpibus de-
pingendis.

32. Et hic item nota discrimin inter
has artes; qui enim profitetur artem
v. g. histricam turpia representan-
tem, semper est damnandus c (nisi
forte illum rarissimum casum dictum
num. 28. excipias,) quia proxime e-
iusmodi ars adnectitur ad turpia; At
non ita sculptura, pictura, bajulatus,
vel similes artes. Hæc enim per se non
sunt occasiones peccatorum in proxi-
mo, sed mere per accidens, ita ut pœ-
cata facile, & ut plurimum vitari pos-
fint.

c Petr. Hurtad. 2. 2. d. 76. sec. 6.
§. 181.

Cooperatio vestimentum.

33. Causa justa, & proportionata

œnsatur, ut quis sua vendat, jactura,
quam pateretur, si res suas, quas ve-
nales habet, nequaquam venderet:
dummodo venditio non sit contra ju-
stitiam. Itaque potest quis vendere
agnum infideli, quem scit, usui fore
ad sacrificium. Idoli, fucos mulieri,
quos scit emi, ut ad turpem amorem
illis peruncta juvenes alliciat: aleas &
taxillos eis, qui in ludo illico sunt il-
lis abusuri. Caupones item possunt
ministrare cibos in die jejunij, tum
quando dubitant, an ad se divertentes
à jejunio excusentur, tum quando pu-
tant, eos non excusari.

34. Potest etiam quis vendere, vel
etiam locare domum suam meretrici,
vel usurario publico: imo id posset
fieri, ex Sane. d etiam nulla excusante
causa, quia locus est valde remote
coniunctus cum peccato abutentis, &
sic posset etiam abiuti aere, cibis, alijs
que rebus innumeris; nisi tamen lo-
cus esset ratione situs magis aptus ad
alliciendos homines, vel vicinitas me-
retricis multum noceret honestis fa-
minis in vicinia commorantibus: nam
tunc requiretur causa, qualis certè
sufficiens esset, non posse alijs hone-
stioribus locari; & nisi esset lex, ne id
fiat; ut certe excommunicatur e in
sacro textu, qui domum locat usura-
rio alienigenæ.

d Sane. t. 1. in dec. 6. 7. nū. 20. e c,
t. de usuris. m. 6.

35. Qui vendunt esculenta solutu-
ris jejunium, excusantur, si timent di-
minutionem emptorum, præcipue
cum raro ex tua denegatione ij jejunio
sint vacaturi; nullo enim negotio,
quod tu denegas, alij porrigent.

Vnam

Vnam vel alteram rem non magni
pretij invenditam tibi superesse, causa
sufficiens certe non judicatur, ut de pi-
ctura amasæ modo dictum est. At ve-
ro diminutio successiva pretij exigui
in satis notabile damnum cum possit
ex crescere, satis sufficiens causa existi-
menda est.

36. Ad vendendum vinum scien-
ter se inebrianti, causam majorem ali-
quam, præter ipsum vini merum
pretium, postulat Castrop.; f nempe
vel timorem, ne nolens vendere in-
juria afficiatur à volente emere, vel ti-
morem, ne multum sic diminuantur
emptors. Multum, inquam, quia
ebrietas videtur majus malum, quam
solutio jejunij: & ideo majorem cau-
sam requirit, quam requirat jejunij
fractio. Simile quid hac occasione dic,
de reddente gladium furioso, vel cum
illo inimicum occidere volenti; nam
licet ex justitia, gladium alienum red-
dere quis domino teneatur, tamen in
hac circumstantia furiosi, nisi à gra-
vissima necessitate cogatur, reddere
non debet, idque sub onere etiam ff
restitutionis, si damnum forte seque-
tur.

f Castrop. l. c. p. 14. adde sā u. ebrie-
tat. Sanc. l. c. n. 33.

ff ut dicetur inferius li. 8. tr. 4. c. 1.
§. 3. n. 6.

37. Peccant cum onere restitutionis
ij, qui tradunt vinum, frumentum,
cateraque alijs, ut hi cum injustitia ea
vendant, quia hi operantur nominis
illorum. At si eadem vendas alijs,
quos scis per fraudem, miscendo v. g.
aquam vino, vel demendo de mensu-

ra &c. alijs esse revendituros, tunc fi-
cite poteris, & quando tu, nisi ijs ven-
deres, difficulter, vel cum tuo damno
alijs vendere cogereris; nam si alijs si-
ne tuo damno æque posses, cur ex cha-
ritate non debeas?

g. Sanc. l. c. n. 37. Castr. l. c. nu. 3. l.
Dian. p. 3. tr. 6. ref. 44. Merolla to. 3.
d. 2. div. 10. Coroll. 6. 305.

Cooperatio cum Idololatria.

38. Idoli, ejusque templi fabrica-
tio, ut item Idoli jam facti venditio,
cum sint ordinatae ad Idololatriam,
non possunt ex se licetè præstati, in gra-
tiam ejus, qui ad hunc finem scitur ea
velle, quia sunt claræ, & valde imme-
diatae occasionses Idololatriæ, qualis
certè non est agni sacrificandi vendi-
tio, cum agnus multis alijs rebus non
peccaminofis usui sit.

Vrgentissima tamen existente causa
(ut effet semel aut iterum, juxta dicta
n. 28. aut magna paupertas artificis)
peccatum nō est, h quia (quidquid aliqui
dicant) nō sunt actiones intrinsecè
malæ, sed ex se indifferentes, cum Ido-
lum possit appeti ad honestos fines,
nempe ad ornandam domum, vel ad
memoriam antiquitatis conservan-
dam, templum vero ad usus huma-
nos licitos &c.

h Castr. l. c. p. 12. n. 7. Tannerius p.
3. d. 1. q. 9. dub. 5. nū. 144.

*Cooperatio cum ministrante indignè sa-
ccamena &c.*

39. Si Sacerdos sit in mortali, idque
E 3 tu cer-

Si certo cognoscas (nam si abest certi-
tudo moralis, semper erit bonus præ-
sumendus) non peccas & petendo, ut
is conficiat Sacramentum, v. g. ut te
absolvat, quando alius bonus praefato
non est, quia tunc necessitas, seu spiri-
tualis utilitas te excusat à peccato, quod
Sacerdos ille posset, media saltem con-
tritione, vitare. Sacerdos, inquam,
sive Parochus sit tuus, sive nequa-
quam; eadem enim mihi videtur u-
triusque ratio. An liceat ab ejusmodi
Sacerdote sacramenta petere, quando
funt alij probi, à quibus petere pos-
sum; an, inquam, liceat, solum ex eo
capite, quod is est paratus, dicam mox
num: 65.

i. A7or. p. 2. l. 12. c. 17. q. 7.

40. Si Sacerdos esset excommunicatus, distinguendum diligenter est; si
enim est vitandus, hoc est, publicus
percussor Clerici, vel nominatum de-
nuntiatuſ, illicite à te exposceretur,
ut is sacramenta conficeret, quia tunc
communicares in divinis cum excom-
municato vitando, immo uoad con-
fessionem, invalidè eam ab illo susci-
peres; siquidem ab vitando Ecclesia
vel tollit, vel suspendit omniem juris-
dictionem. At vero si est non-vitan-
dus, hoc est, si habet quamecumque ex-
communicationem, modo non sit vel &c. quia nisi Christiani captivi hac
publicus percussor, vel nominatum faciant, incurruunt periculum vite;
denuntiatuſ, potest à te & licet, & va-
lidè rogari, ut conficiat quia Concili-
um Constantiense id, in gratiam fi-
ant, si contra eosdem immediate pū-
delium, concessit. Vnde tunc ejus-
modi excommunicatus, modo non burantur naves, & Christiani in ea
se ipse ingerat, sed ad fidelium peti-
centes, si eundem ignem appli-
cationem, sacramenta ministret, & li-
cent bombardis, ex quibus Christia-
nisi quantum est ex capite excom-
municationis, & validè operatur.

I. Saar. de cens. d. 14. C. 16. m. Sanc.
l. 7. de Mat. d. 9. nu. 8. Petr. Hurtad. 2.
2. d. 173. sec. 18. q. 249. contra Sudari-
um d. 16. cit. sec. 7.

Dico (quantum est ex capite ex-
communicationis) nam si per ipsum
stet, quod non obtineat absolutionem,
esset in peccato mortali, & tunc recur-
reret doctrina numeri præcedentis;
jam enim tunc peteres sacramenta ab
existente in mortali.

Cooperatio cum inique pugnantibus, vel
aliorum bona diripientibus.

41. Urgentiorē cauſam ad excu-
ſandum requiri, quando opus est ma-
gis vicinum peccato abutentis, &
quando est contra iustitiam, statutum
supra. Cum autem urgenter
hanc cauſam esse metum mortis, vel
similis valde gravis detrimenti, pateat
ex diſtis, consequenter fit, ut excusen-
tur n. Christiani remigantes in tri-
mibus Turcarum contra similes Chri-
stianos ipugnantium, & præterea ij,
qui arma porrigunt à Turcis petita ad
eosdem Christianos interimendos; a-
sportantes item sarcinas ad bellum in-
justum necessarias, admoveentes scalas
publicus percussor, vel nominatum faciant, incurruunt periculum vite;
at non excusantur, etiam metu mor-
tali rogarī, ut conficiat quia Concili-
um Constantiense id, in gratiam fi-
ant, si contra eosdem immeſte pū-
delium, concessit. Vnde tunc ejus-
modi excommunicatus, si applicent ignem, quo com-
bustionem, sacramenta ministret, & li-
cent bombardis, ex quibus Christia-
nisi non terrendi solum essent (nam
pro

pro hoc sine dubio excusarentur) sed in mali tum mutuatarij, tum usurarij. etiam occidendi, quia haec sunt intrinsecè mala; excusantur tanten, si infestant damnum Christianis in rebus externis, eas capiendo, vel destruendo, quia tunc sunt in extrema necessitate alorum bonorum ad vitam tuendam: nam propterea eodem mortis metu excusatur is, o qui admovet scalas, vel humeris sustentat latronem, qui vult furari, imo & qui eundem furem adjuvat ad furandum: quilibet enim ad haec jus habet in extrema necessitate. Et universaliter loquendo, præter extremam necessitatem, illa causa te excusabit, si concuras ad actiones indifferentes, quibus alter abutitur ad furandum, vel damnum in bonis inferendum, quæ judicio prudentis judicetur proportionata ad quantitatem furti, vel damni, ut ex dictis colligi potest.

n Leff. Sanch. aliquique, Castrop. to. 2. tr. d. 6. p. 12. n. 10. o Castr. l. c. n. 12. cteans Molinam.

De cooperatione cum pejeraturo non junaturo, maleficio maleficium dissoluturo.

42. De primo ex his egili. 3. c. 1. §. 6. de secundo, præter modo n. 53. dicta, & n. 40. dicenda, habuisti multa li. 4. c. 5. §. 6. de tertio dictum est satis li. 2. cum de maleficio.

Cooperatio cum usurario.

Tres classes personarum hic se offerunt. Ipse mutuarius, id est, ille, qui recipit ab usurario pecuniam mutuam, sub onere solvendi usuras; fa-

muli tum mutuatarij, tum usurarij. Cæteri alij non famuli, inter quos Notarius, Testes, Princeps.

Mutuarius.

43. Quoad mutuarium, tria quæri possunt; primum, an ipsi liceat solvere usuras ob mutuum jam acceptum? Respondeo, licere, p quia haec non est occasio peccandi, quæ detur usurario, cum ipse facile posset illas non recipere: sibi ergo imputet, si recipiat: nam mutuarius excusatur solvendo, quod promisit, ne habeatur infidelis, & ne claudat sibi ostium ad habendum iterum mutuum.

p Sanc. l. 3. in dec. c. 3. n. 20. & de Lugo. 12. de just. d. 25. sec. 11. 6. 1.

44. Secundum, an absolutè petere licet ab usurario pecuniam mutuam? Respondeo, licere, q si eo mutuo quis indigeat; tunc enim, qui sic petit, nec consultit, nec intendit eam usurarij injustitiam, quod certe esset iniquum, sed intendit utilitatem propriam, supposita malitia usurariorum, quam solum permittit, non vult. At si mutuo non indigeat, sed eam pecuniā procuret, ut illicitè expendat, etiam licere, probabile esse dicemus paucum post, r ex eo capite, quod petat ab usurario parato.

q Idem ib. & communiter Castr. Pont. Suar. alijq. allati à Dia. p. 5. tr. 7. de scandalo ref. 8. r Infra à n. 65.

45. Tertiū, an petere licet mutuum ab usurario, sic addendo. Da mihi mutuum; nam tibi solvam tot usuras. Respondeo, adhuc licere, s quando scitur usurarius non mutuatus sine usuriis

L I B E R Quintus.

40
ris. Ratio est, quia id non est, inducere ad peccatum, sed sensus est conditio natus in hunc modum; Da mutuum; nam, quia non vis mutuare gratis, sol vam tibi lucrum.

¶ Mol. Val. alijq[ue] apud Diana l. c.

Famuli.

45. Quoad famulos mutuarij, dico, certum esse, illos, imo & quo cumque alios ejus ministros, amicos que posse licet efficere, quod potest ipse mutuarius, quia agunt personam domini. Possunt ergo totum, quod dictum est à nu. 43. Quoad famulos vero usurarij, multa sunt communia cum non famulis.

Non famuli.

47. Quoad omnes ergo alios, plaret mihi hanc formare regulam. Si qui se tenent ex parte usurarij, & cum eo cooperantur ad commitendam usurram, peccant, & obligantur ad restitutionem, saltem secundo loco, post usurarium, dum tamen excipias eos causas, in quibus mutuuario ingrata non est cooperatio; nam tunc neque peccant contra mutuario, nec restitutionis obligatione ligantur. Regula, & ejus ratio clarior jam jam evadet.

t Ex Mo. de l. tract. de 3. L eff. l. 2. c. 2. dub. 17. alijq[ue] quos ipse cit. leg.

48. Etenim radix peccati & obligationis ad restituendas usurras, est involuntarium mutuarij, qui absolute loquendo, in virtus usurras solvit: quare, quando quoad eos, qui cooperantur cum usurario, mutuarius, vel

vere, & ex animo non est invitatus, vel certe ijs facile illam cooperationis culpam, (si qua est) remittit, tunc ijsdein cooperatores (quantum est ex hoc capite in justitia) nec peccabunt, nec onus contrahent restituendi: sed ecce difficultas: ec quando enim invitum non esse mutuatarium censendum erit? Dico, id sciri posse, regulæ sequentis auxilio.

u Colligo ex L eff. ibid. Mol. alijq[ue].

49. Quoties cooperatur quis cum usurario in re, quæ grata est mutuario, invitatus hic non erit: Siquidem tunc cooperator ille nullam injuriam irrogat; quod si quam force irroget, facile condonari a mutuario præsumitur, quia in gratiam ipsius mutuarij totum denique negotium resumitur; unde consequenter fit, ut ille cooperator non peccet contra mutuarij, nec restitutioni sit obnoxius. Quoties vero cooperator in re integrata cooperabitur, invitatus erit mutuarius, quia tunc adest clara injuria, nec ejus injuria remissio præsumi rationabiliter potest, & sic aderit peccatum, ac restitutionis obligatio. Exemplo res fiet clarior: Numeras pecuniam mutuam dandam ad usurarij, excusaris a peccato, & a restitutione, quia id gratum est mutuario, cum fine numeratione is non haberet mutuum, quod ipse cupit. Contra; consulis usurario, ut non det muruum, nisi sub usuris, peccas, & ad restitutionem obligaris, quia id ingratum est mutuario.

50. Hinc sive famulus, sive qui cumque, si ob finem bonum, ac mutuario utilem, consulat usurario, ut

de

CAPUT Primum. §. IV.

41

defraudum cum usura, nempe ut is, 179. *& Salas de usur. dub. 44. num. 6.*
qui solet mutuare cum usuris, eas non a Hec sparsim ex Mol. Salas, Delugo Less.
deneget huic petenti: Si quis deponat, Dian. alijque.

51. Contra, si tutor, curator, absolu-
 tulus procurator, negotiorum gestor
 dent mutuum sub usura, ut tales sunt;
 quamvis nomine aliorum; si famu-
 lus, vel quicumque cogat mutuatari-
 um ad solvendas usuras; si quis scri-
 rationibus, & debitorum nominibus
 per meram scripturam, quæ non faciat ad cogendum mutuatarium, ut usuras
 fidem ad cogendum mutuatarium; si solvat, ut item si subscribat Apodixas
 quis in exigendis usuris sine ulla coa-
 ctione amice moriet debitorem de-
 dum, si quis deponat pectiniam apud
 suo debito, imo & adhortetur, ut sol-
 vat, ne apparet infidelis: si quis deferat
 pignora pro securitate usuræ; si quis, cu[m]
 si quis mediator volentem dare gra-
 fit superior, permittat, propter bonū
 forte publicū, usuras (si tamē nō sit lex
 de ea non permittenda, quæ nunc cer-
 tè x adest, & ideo servanda) si quis
 mediator eat redeatque, querens usu-
 tarium jam alias paratunt, qui alicui
 velit mutuare, imo querat mutuata-
 rios, qui forè velint ab illo usurario
 parato accipere mutuum: Si quis, cum
 sit dominus, loet suas domos, vel of-
 ficas usurario (præseindendo à lege,
 quæ nunc certè adest, ne usurario alicui
 nigena domus loetetur, ut supra innui,
 n. 34.) Si quis, inquam, aliqua ex præ-
 dictis faciat, nec peccat & contra mu-
 tuarium, nec onus incurrit restitu-
 tionis, quia mutuatarius ad hæc vel
 non est invitus, vel facile remittit: &
 sicuti ipse, ejusque amici prædicta sine
 ipsius injuria facerent, ita & quicunq[ue] aliij: a que enim rem ipfi non in-
 gratam exequuntur.

* c. Quanto amplius de Usuris, &
 libi, lege Lessium lib. 2, c. 20. num.

51. Contra, si tutor, curator, absolu-
 tulus procurator, negotiorum gestor
 dent mutuum sub usura, ut tales sunt;
 quamvis nomine aliorum; si famu-
 lus, vel quicumque cogat mutuatari-
 um ad solvendas usuras; si quis scri-
 rationibus, & debitorum nominibus
 per meram scripturam, quæ non faciat ad cogendum mutuatarium, ut usuras
 fidem ad cogendum mutuatarium; si solvat, ut item si subscribat Apodixas
 quis in exigendis usuris sine ulla coa-
 ctione amice moriet debitorem de-
 dum, si quis deponat pectiniam apud
 suo debito, imo & adhortetur, ut sol-
 vat, ne apparet infidelis: si quis deferat
 pignora pro securitate usuræ; si quis, cu[m]
 si quis mediator volentem dare gra-
 fit superior, permittat, propter bonū
 forte publicū, usuras (si tamē nō sit lex
 de ea non permittenda, quæ nunc cer-
 tè x adest, & ideo servanda) si quis
 mediator eat redeatque, querens usu-
 tarium jam alias paratunt, qui alicui
 velit mutuare, imo querat mutuata-
 rios, qui forè velint ab illo usurario
 parato accipere mutuum: Si quis, cum
 sit dominus, loet suas domos, vel of-
 ficas usurario (præseindendo à lege,
 quæ nunc certè adest, ne usurario alicui
 nigena domus loetetur, ut supra innui,
 n. 34.) Si quis, inquam, aliqua ex præ-
 dictis faciat, nec peccat & contra mu-
 tuarium, nec onus incurrit restitu-
 tionis, quia mutuatarius ad hæc vel
 non est invitus, vel facile remittit: &
 sicuti ipse, ejusque amici prædicta sine
 ipsius injuria facerent, ita & quicunq[ue] aliij: a que enim rem ipfi non in-
 gratam exequuntur.

b Ex ijsdem sparsim.

52. Dixi (absolutus procurator) ut
 innuerem illud, quod merito docet &
 Lessius his verbis. Si ipse contractus
 usurarius per famulum (puta, ut per
 procuratorem) sit ineundus, non ex-
 cusatur famulus, quia tunc videtur
 caussa efficaç damni; si tamen non e-
 rat in potestate famuli, absque eo con-
 tractu pecuniam dare, eo quod domi-
 nus esset præsens, non videtur famulus
 teneri ad restitutionem, quia mutua-
 tarius non censet sibi injuriam fieri à
 famulo, qui aliter pecuniam nume-

F

facto

rare non potest , sed à domino ; hæc
Lessius.

c Leßius lib. 2. c. 20. dub. 21. num.
181.

53. Dixi (si subscriptat Apodixas)
nam si solum scribat illas, quæ non fa-
ciant fidem (esto , deinde cum injusti-
tia subscripturus sit usurarius) d non
videtur rem ingratam , seu certè gra-
viter ingratam facere mutuatario.

d Fach. Bon. de Irregul. d. 7. q. 24.
par. 5. nv. 1.

54. Dixi (& simul ipse deponens
particeps sit) si enim solam deponat
quis pecuniam , ut ijs usura exercea-
tur, peccabit quidem eo malo affectu,
at non obligabitur , (quamvis obli-
gari putet e Salas) ad restitutionem ,
quia hæc non est injuria contra mu-
tuarium : huic enim certè gratum
est, adesse pecuniam apud usurarium ,
quam ipse recipere facile possit.

e Salas dub. 44. nv. 4. & 5.

55. Supersunt duas difficultates ; al-
tera sic clare proponitur. Antonius u-
surarius debet Petro ex justo titulo
centum aureos ; Titius autem debet
eidei usurario alios centum , propter
injustas usuras : si Antonius, ut Petro
satisfaciat , dicat eidei , exige tibi illos
centum , quos mihi debet Titius, licetè po-
test Petrus , hos à Tio sibi exigere ?
Respondet Delugo , f cum duabus si-
mul conditionibus posse; secus , ne-
quaquam : prima conditio est , ut so-
lum exigit , monendo de debito , non
cogendo . secunda , ut pecuniam illam
non accipiat nomine proprio , quasi jus
habens ipsi datum ab usurario (jus e-
ius nullum is habet , quare nec al-
teri dare potuit ,) sed accipiat nomine

usurarij , cui applicetur ; nam deinde
ipse Petrus ex ejusdem usurarij tacita
commissione sibi applicare poterit.
Quibus conditionibus positis , constat ,
inquit , responsio data ; nam sic nec fieri
res ingrata mutuatario , & Petrus ad
satisfaciendum sibi non utetur illo in-
justo jure usurarij , quo uti , esset in-
trinsecè iniquum. Quare si tota hæc in-
dustria (concludit Delugo) explicetur
ipsi mutuatario , & ipse consentiat , non
obligarem Petrum ad peccatum , nec ad
restitutionem.

f Delugo , t. 2. de Iust. d. 25. sec. 1. n. 22. contre Leß. ibid. citatum.

Notarius.

56. Altera difficultas est de notario
celebrante actum , seu contractum u-
surarium. Adde , & de testibus ad e-
um contractum adhibitis , nam de me-
tro scriba , seu copista , qui nullo modo
fidem facit , patet ex dictis. Adde de-
nique de Principe supremo , permitten-
te usuras in suis ditionibus. Quoad
notarium ergo , duo sunt certa , unum
sub controversia.

57. Certum est primò , si notarius
celebret contractum , expressa usura ,
unde , ex vi illius (quia versatur apud
justa tribunalia) non possit cogi mu-
tuarius ad solvendam usuram , pec-
care quidem notarium , quia , quan-
tum est ex se , concurrit cum injusto
usurario , & facit contra juramentum
a se initio officij emissum de non faci-
endis ejusmodi injustis actibus ; at
non obligatur ad restitutionem , quia
re ipsa nihil solvit supra sortem mu-
tuarius , ut supponimus. Quid si in
aliquo

Aliquo loco, sive per injustitiam judicis, sive per ignorantiam, sive propter aliud caput, mutuatarius usuras solvit? Respondeo, tunc obligabitur notarius ad restitutionem, saltem tertio loco, in defectum scilicet usurarij primo obligati, & judicis injusti, qui obligatur secundo loco. Ratio est, quia, quod usura solvatur immediate ex injustitia judicis, vel ex ignorantia, non tollit, quin notarius antecedenter injustam causam huic coactioni dedicit.

*g. silv. v. 1. usur. 7. Less. d. 20. d.
27. num. 180. Mal. tr. 5. c. 3. dub.
24. contra lo. med. c. de usuris. q. 4. §.
de cooperationibus.*

58. Certum est secundo, si notarius celebret contractum usurarium, sed palliate, fingendo alium titulum, peccare, & obligari ad restitutionem, quia & operatur contra juramentum, & concurret ad injustitiam.

59. Controversum ergo remanet, an si vel palliatum hunc, vel clare usurarium illum contractum notarius sic celebret, petente & volente mutuatario, peccet, & ad restitutionem solutum usurarum teneatur? Respondeo ex dictis, eum peccare quidem, quia facit contra juramentum, sed non obligari ad restitutionem. Ratio est, quia, ut modo prosecuti sumus, volunti & scienti non sit injuria. Quod si in hoc casu aliqua fiat, facile remittitur a mutuatario, cui res grata facta surripere, etiam si ego illi cibos, gladium, scalas non subministrem, sibi est.

60. Sed cur usurarius obligatur ad enim certo providebit ab alijs; quae restitutionem, quamvis volenti, & re merito hic dicetur praecepta transscienti mutuatario rem gratam fecerit, gressurus: Titius vero ita est di-mutuando cum usuris, non autem hic spousitus, ut ubiq̄ inveniat cibos, eos,

notarius? Respondeo, quia notarius hic, & illi omnes, quos supra excusavit, nihil recipiunt ex usura; totum enim hoc lucrum usurare accipit usurarius. Hinc fit, ut mutuatarius respectu usurarij non sit volens, atque adeo sit invitus simplicitet & absolutè, sed sit solum volens, ex suppositione voluntatis usurarij, aliter mutuare nolentis. At respectu cooperatorum predicatorum, est simpliciter & absolute volens, cum ab ipsis recipiat beneficium, nec in ipsis adsit iniq̄itas actionis recipiendi injustas usuras.

Testes.

61. Quoad testes, ajo, ea, quæ ha-
ctenus dicta sunt de Notario, dicenda
esse de testibus. Hi enim unum faciunt
cum notario, tum ad communican-
dam vim scripturæ publicæ, tum ad
alia prædicta.

Princeps.

Quoad Principem permiscentem u-
suras, ajo, posse id fuisse videri apud
Dianam: par. 9. tract. 8. resp. 14.

Cooperatio cum transgressuro præceptum.

62. Caius decrevit jejunium vio-
lare, inimicum occidere, rem alienam
titur a mutuatario, cui res grata facta surripere, etiam si ego illi cibos, gla-
dium, scalas non subministrem, sibi

44
 etiam die vetito, comedat, sed nunc de modo concurreres peccato alterius; illis actu comedendis nequaquam cogitat, vel quia grassator viarum ita est dispositus, ut ubi in rem alienam inciderit, eam surripierit; vel qui est usurarius, ubicunque inveniet modum injustum lucrandi, lucrum extorquebit; quare merito dicetur paratus ad peccandum. Notas discrimen? Caius jam actu interno peccavit hoc singulari peccato, contra praeceptum jejuniij, per determinatam illam voluntatem voluntate lendi omnino comedere. At Titius nondum actu hoc singulari peccato interiorius deliquerit, sed propter illam pravam dispositionem habitualem, statim, oblatâ occasione peccabit. Qui facile peccaturus est, non eo ipso dicetur vel transgressurus, vel paratus; sic enim his plenus nimis esset mundus; sed requiritur, ut quis versetur in statu malo, sive actuali, sive habituali, ut explicatum est. Iam de utroque sigillatim,

63. Quoad transgressorum, negat Castrop. a me licite posse cooperari alicui, praestando actionem ex se indifferente, qua ipse abutatur; negat, inquam, me posse, solum propter hoc caput, quia jam aliquis peccare decrevit; concedit Lessius, distinguit Sanc.

a Castrop. t. 1. tr. 6. d. 6. p. 9. n. 4.
 Primus habet: b Non sufficienter excusaris ex eo solum, quod proximus alijs actionibus usurpus esset, si tu non adesset, quia haec conditioinalis non tollit, quo minus tu caussa illis illius peccati, quia si proximus v. g. alibi non esset soluturus jejuniuum, & tu nulla caussa intercedente coenam subministrare, peccares, quia aliquo-

At quod alibi proximus soluturus sit jejuniuum, non immutat tuum concursum, qui in subministracione coenæ conficit; ergo similiter peccabis.

b Castr. l. c.

Lessius c sic: Non potest (intellige sine causa &c) apponi coena soluturis jejuniuum, quando alibi eam habere possunt; si enim alibi ituri & ibi cuncti erant, non est necesse, recusare, quia peccatum non potest impediri, juxta ea, quæ scribit Navarr. & Cajet.

c Less. l. 4. c. 2. d. 4. nn. 24.

Sanchez d distinguit in hunc modum. Si res indifferens sit proxime ad peccatum ordinata, suppeditans illam non excusat à mortali; ut nemo excusaret admoventem scalam, vel humeris sustentantem, quando quis vult furari, aut hominem interficere, aut fornicari, quamvis non desit, qui haec suppeditet, quia tales actiones ita proxime peccato, malæ merito dici que-

unt, nisi caussa aliqua urgenti excusentur; si vero res indifferens remote se habeat ad peccatum, ut vendere agnum infideli, qnem scio, velle ad imolandum idolo; fucos mulieri, quos scio velle ad alliciendam juvenem, tunc probabile censeo, vendentem excusari à culpa, saltum mortali, si certo sciat, ipso non vendente, alterum venditum, qniamvis nulla alia caussa excusans concurrat; quia in tantum esset peccatum, in quantum suppeditans non evitat peccatum abusuri illis actionibus: at non suppeditando, jam alterius peccatum non evitat, ergo &c. Hæc Sanc. cujus certe haec posterior ratio non posteriorem solù patent probat

probat, sed universum, ut universum ea utitur citatus Lessius: sed profecto omnes tres sententiae sunt probabiles. Tantorum scilicet Doctorum sententias bonis rationibus innixas improbabilitatis censura notare nullus audebit.

d Sanch. l. 1. in dec. c. 7. nu. 16.

64. Petes: potestne quis licet invitatere ad transgredienda præcepta illum, qui, modo dicto, jam transgressurus est, dicendo v. g. apud me comedere, Petrum percutere, Paulum occide, &c. Respondeo, certum esse, sic absolutè numquam posse; quia tunc invitaret ad peccandum exterius, seu ad execuclam malam voluntatem, quam mente transgressurus conceperat, quod semper est illicitum, quia actus exterior est peccati interioris complectum; & de hoc loquuntur Doctores cum eam invitationem fieri posse negant. At sub hypothesi sic, primò: Si omnino velis cœnare, cœna apud me. Secundò: Si decretiveris occidere Petrum vel Ioannem, occide Petrum. Tertiò: Si violare vis Bertam, vel Catharinam, potius viola Bertam, &c. putat Hurtadus, f ex causa rationabili posse; Idem dic, si sic consulas: Si vis furari à Petro pecuniam, furaris potius frumentum tali pecuniae equivalentis; quia invitatio, seu consilium hoc, cum sit conditionatum, videtur honestari posse à causa proportionata, qualis esset in primo, ne inurbanus quis appareat; in secundo, ne occidatur Ioannes meus consanguineus: In tertio, ne violetur Catharina mea consobrina: In quarto, ut ego g habeam facilius pe-

cuniam, quam à Petro expecto. Si criminosis non decreverta violare, occidere &c. alterum ex diabolus, sed tantum unum, nil cogitans de altero, nos posse me alium, de quo non cogitat, offerre, vel consulere, notat ibid. Hurtadus, & nos supra num. 12. & 13. de hac re aliquid insinuavimus.

e Vasq. ar. 1. de scandalo n. 17. Castr. l. c. p. 10. num. 2. f P. Hurt. 2. 2. d. 173. sec. 12. §. 162. apud Dianam p. 5. tr. 7. oef. 7. citantem Ca. Sot. Azerium. g l. de Lugot. 2. de iust. d. 19. sec. 2. §. 2. an. 51.

Cooperatio cum parato ad peccandum.

65. Certum sit, paratum ad peccandum, non posse absolutè invitari ad actum in se peccaminosum, quamvis ex hypothesi possit, eo scilicet modo, & propter eandem rationem, quam ex Hurtado dixi num. præcedente. At nunc difficultas est, an quis sine ulla necessitate licet possit, parato peccare, absolutè offerre peccati occasionem, quæ ex se sit res indifferens, v. g. an parato comedere die jejuniij, liceat suppeditare cibos? an à parato usurario liceat mutuum petere? an à parato ministrare Sacra menta in mortali, liceat illa exposcere? idque præscindendo ab alia causa, sed ex eo solum, quod illi jam parati sint ea peccata committere, nam si parati non sint, alias causas requiri, modo paulo ante explico, jam patet ex dictis.

66. Ut in superiori difficultate, ita & hic triplex est sententia, Ledesma h.

Manuel i (quibus adde De Lugo l quando proximus ex pura malitia ijs loquentem de petente sine necessitate usuras ab usurario parato) censem posse. Sanchez m & Castrorp. n negant: Hurtadus o & Diana p distinguunt. Ratio primæ sententiaz est, quia dum tu facis, quod tibi utile est, & non est malum, estque tale, quo aliis recte uti potest, si non utatur - sibi imputes.

h Petrus de Ledesma t, 2. summa t. 27. c. 2. d. 4. i Manuel. t. 1. summa in 2. edit. c. 23. nn. 8. l De Lugo t. 2. de iust. d. 25. sec. 12. q. 1. nn. 234. m Sanc. li. 1. in decal. c. 7. n. 15. n Castr. t. 1. tr. 6. d. 6. p. 10. n. 5. o Pet. Hurtad. 2. 2. d. 173. sec. 14. q. 174. p Diana. p. 5. tr. 7. ref. 8.

68. Ratio secundæ est, quia ex una parte tu es cauſa, ut hic & nunc hoc singulare peccatum committatur; & ex alia charitas dictat, ut quoties comodi pones, non coopereris cum rui- na spirituali proximi: at jam' comodi pones, quia supponimus, in te nullam adesse cauſam, ergo &c. Vides discrimen? in transgressu, de quo à num. 62. non potest à te impediri peccatum, quia is certò peccavit in- terne, licet nondum exterius: at pa- ratus, de quo hic loquimur, nondum peccavit actu, ne interne quidem, sed est solum habitu dispositus ad pec- candum: propterea ergo secunda sen- tentia docet, adesse obligationem non ponendi eas actiones, ne scilicet con- tratur ad hoc peculiare peccatum.

69. Ratio, & simul explicatio tertiaz sententiaz est, quia non obligamur con- tinere nos ab actionibus ex se non ma- lis, nec sp̄ciem mali habentibus,

l quando proximus ex pura malitia ijs abutitur ad peccandum: est enim tunc scandalum passivum, quod vocant pharisaicum.

At quando proximus peccat ex passione vehementi, id est, ex fragilitate, seu infirmitate, ad quam reductur etiam ignorantia culpabilis non affectata, tenemur sub pena pec- cati scandalii (quod vocant scandalum passivum pusillorum) nos continere à prædictis actionibus, saltem quando nulla cauſa adest, cur eas faciamus, ut fūse in tractatu de scandalo. Quare quando proximus (ait haec tertia sen- tentia) est paratus peccare ex malitia, possumus, ut dictum est, cum eo coo- perari, quia esset scandalum pharisi- eum, quod non tenemur vitare: ac vero quando est paratus peccare ex passione, non possumus; quia est scandalum pusillorum, quod tenemur vitare, & solum cauſa proportionata nos excusarer.

70. Atque hinc Hurtadus pp collig- it, posse semper ab usurarijs sine ulla cauſa peti mutuum, etiam signatè, q ad usuras; & ex Azorio r colligit Diana s à parato ministrare sacra- menta in mortali, v. g. à Sacerdote pravo, qui in templo confessiones ex- cipit, posse peti, ut ea ubi ministret, quamvis commodi eadem ab alio ha- bere valeas, quia cum usurarij, & ejus- modi Sacerdos sint parati, non ex pas- sione, sed ex malitia peccant.

pp Hurtad. ibid. apud Dian. l. c. q Sanc. li. 3. in dec. c. 8. nn. 27. Val. Mol. Bann. apud Dian. l. c. r Azor. p. 2. lib. 12. c. 17. q. 7. s Diana p. 5. tr. 7. ref. 4.

71. Et sub prædicta distinctione colligit Vasquez, t mulierem orna-

CAPUT PRIMUM §. IV.

47

eara iuxta consuetudinem patriæ, posse domo exire, causa audiendi Mis-
sam, vel se recreandi, etiam fisciat, ali-
quem vel aliquos ex malitia pecca-
turos; at si sciret, aliquos ex infirmitate
lapsuros, debere se aliquoties absti-
nere, non autem semper; quia pro-
temper, adeat causa excusans, nempe
notabile mulieris incommodum. I-
dem tamen ad vertit, numquam judi-
candum esse peccatum ex infirmitate,
vel ignorantia, nisi cognoscatur quali-
tas & conditio personæ, de qua time-
tur. Hæc ex illo. quid enim nos de
prædicta muliere sentiamus, diximus
cum Sanc. supra num. 27.

*¶ Vasquez opusc. de scandalo art. 8.
dub. 2. num. 20. & n. 28.*

72. Sed adversus hanc tertiam sen-
tentiam duo meis Lectoribus propo-
no: Primo, si nos hic sermonem de
parato ad peccandum facimus, sem-
per locutio erit de peccatore ex mali-
tia: siquidem enim peccans ex passio-
ne, vel ignorantia culpabilis, si est pa-
ratus ac dispositus ad peccandum, con-
vincitur, ex malitia velle peccare: id
enim ostendere videtur illud, esse pa-
ratum; neque enim, qui ex fragilitate
peccat, dicetur esse paratus ad peccan-
dum: quare distinctio hujus tertiae
sententiae locum hic non habebit. Se-
cundo, illa distinctio scandali phari-
saici, & pusillorum, saltem quantum
facit ad nos, non videtur sibi consta-
re; cum enim etiam ille, qui peccat
mortaliter ex fragilitate, ita suppon-
atur peccare, ut sufficienti potiatur de-
liberatione, & sua culpa in peccatum
trahatur, à quo absolute posset se dum
divina gratia (quæ semper præsto est)

liberare; secus enim, mortaliter non
peccaret; ideo omne mortale peccatum
(dicit aliquis) est ex sufficienti mali-
tia, constitente scandalum, quod vo-
cas pharisæicum, & consequenter sine
obligatione illud vitandi, etiam in hac
tertia sententia.

Probabiliorē ergo puto secun-
dam; primam tamen non improba-
bilem; tertia denique propter authori-
tatem docentium, ne à probabilitatis
finibus excludatur.

CAPUT SECUNDUM.

*Polycrates, seu Filiorum instrutor. Dia-
logus plura complectens de*

Charitate debita parentibus filiis.

IAm proprius, his premissis de cha-
ritate in universum, ad charitatem
debitam parentibus accedamus; &
quidem ad meum lectorum à labore
inter legendum suscepto sublevan-
dum, multa ex his, quæ huic titulo
præfixi, Dialogorum more disputare,
animus est. Sic nimurum fieri, ut tute
mescendo dulcibus, altius & jucundi-
us in animos multiplicis hujus que-
stionis veritas instilletur.

§. I.

Introductio Dialogi.

PAnormi in Urbe felicissima,
plurimus ubi honestarum nu-
merus incolit familiarum, de-
gabat vir omni virtute præditus, uxori
pari honestate, modestia, prudentia su-
pra mulieres claræ à juventute conjun-
ctus, Plutogenes nomine, divitijs afflu-
ens, domoq; ampla, ac villa nō procul
ab Urbe

